

Tunnistatko tuhkarokon?

Reetta Huttunen
Infektiolääkäri

Paramyxovirusinfektio

- Vakava yleisinfektio
- Erityisesti immuunipuutteisille, pikkulapsille
- Voi johtaa vaikeisiin jälkitauteihin
  - Bakteeritaudit
  - Enkefaliitti 1/1000 sairastunutta
  - Kuolemat 1-3 tapausta/1000 sairastunutta
  - Subakuutti sklerosoiva panenkefaliitti (SSPE). Se ilmenee yhdellä 100 000 sairastunutta kohden ja johtaa hitaasti kuolemaan.
- Mistä siis möly jokaisen tautitapauksen kohdalla?
- *Tauti on saatu kertaalleen eradikoitua mm. Suomesta, tautia ja sen vakavia jälkitauteja ei haluta takaisin.*
- *Kun iso massa taudille alttiita sairastuu, kuolemantapauksiakin tulee.*

Ensin kuume, sitten ihottuma

- Tuhkarokkoon sairastuneella on ensin korkea kuume ja hengitystieoireita.
- Silmät ovat usein valonarat.
- Ihottuma alkaa 3–5 vuorokauden kuluttua ja kestää runsaan viikon. Toipuminen alkaa muutaman päivän kuluttua ihottumasta. Aikuisiällä sairastettuna ja henkilöillä, joilla on vastustuskykyä heikentävä sairaus tai lääkitys, tauti on usein vakavampi.

Mitkä asiat herättävät epäilyn?

- Triggerisanat:
  - Kuume, sen jälkeen
  - Ihottuma
  - Rokottamattomuus
    - Vuosina 60-luvun lopussa - 70-luvun alussa syntyneet (ei MPR-rokotusta tai monovalenttista tuhkarokkorokotusta) aikuiset ovat "väliinputoajia" tuhkarokkorokotteen osalta.
    - Rokottamattomat
    - Ennen 1970 syntyneet ovat sairastaneet MPR-taudit
  - Kuume, jonka jälkeen ihottuma → selvitä rokotustausta, sen jälkeen herkästi pohdinta infektiolääkärin kanssa. Useimmiten rokotetuilla tai ennen vuotta 70-syntyneillä voidaan henkäistä helpotuksesta.
  - (Mahdollista altistusta on todennäköisesti mahdoton sanoa)

Tuhkarokkoa on syytä epäillä henkilöllä:

- Jolla on kuume ja ihottuma sekä vähintään yksi seuraavista oireista: yskä, nuha tai konjunktiviitti
- JA
- Joka on äskettäin oleskellut maassa tai alueella, jossa esiintyy tuhkarokkoa
- JA/TAI
- • Joka on ollut kontaktissa henkilöön, jolla on epäilty tai varmistettu tuhkarokko
- Henkilön rokotushistoria tulee ottaa huomioon arvioitaessa epäilyä. Rokotettu henkilökin voi poikkeuksellisesti sairastua
- tuhkarokkoon etenkin tilanteissa, joissa altistus on merkittävä ja pitkäkestoinen. Tuolloin taudinkuva on yleensä selvästi lievempi ja tauti vaikeammin tunnistettava kuin rokottamattomilla.
- Epäilystä on ilmoitettava heti kunnan TT-lääkärille, SHP:n infektioleäkärille ja näytteen ottavaan laboratorioon.

THL: Toimenpideohje tuhkarokkotapauksen yhteydessä

Entä jos on altistunut tuhkarokolle?

- Jos henkilö on altistunut tuhkarokolle, kolmen päivän kuluessa altistumisesta annettu rokote voi vielä ehkäistä taudin
  - Osalle annetaan immunoglobuliinia (raskaana olevat, immuunipuutteiset, joille rokotetta ei voi antaa.
- Tähän perustuu selvitystyö tuhkarokkotapausten yhteydessä
  - Tärkeintä on löytää ensiksi rokottamattomat pikkulapset, raskaana olevat ja immuunipuutteiset
  - Altistuneet pitää informoida tuhkarokon oireista

Voiko rokotettu sairastua?

- Voi, jos altistus on voimakas, mutta rokotettu
  - ei tartuta muita, virusmäärät pienempiä
  - ei sairastu vakavasti eikä saa jälkitauteja
- Pirkanmaalla rokotettujen ihmisten infektiot ovat olleet 80-luvulla syntyneillä
- Annetun rokotuksen serologinen "merkki" näkyy kun otetaan tuhkarokkovasta-aineet. Voidaan varmistaa, onko henkilö oikeasti saanut tehokkaan rokotteen ja onko muodostanut vasta-aineita.
- THL pohtii MPR-tehosteiden tarvetta aikuisväestössä, koska rokotettujen tautitapauksia on ilmennyt

Tuhkarokko on tarttuvimpia tauteja

- Yli 90% taudille herkistä altistuneista sairastuu kun on altistustilanne
- Tartuttavuusaika: 4 vuorokautta ennen ja 4 vuorokautta jälkeen ihottuman puhkeamisen
  - Altistumisia tapahtuu ennen ihottuman puhkeamista (muistuttaa mitä tahansa virustautia)
  - Ihottuman puhkeamisen jälkeen (luullaan usein lääkeaine-eksanteemaksi, muuksi viruseksanteemaksi)

Lapsi ei saa mennä pesuveden mukana...

Erotusdiagnostiikka.

- Meningokokkitauti → petekkiat, välitön hoito tärkeää.
- Vauvarokko (yleensä lievä tauti, hento ihottuma taaperoikäisellä), parvorokko (lievä kuume, poskien punoitus)
- Lääkeaine-eksanteemat
- Kawasakin tauti lapsella

© R Suhonen

Lääkeaine-eksanteema
(Ductacim, terveyskirjasto)

Meningokokkitauti

Pirkanmaalla todettuja tuhkarokkotapauksia

- Neljän Italianmatkailijan rypäs 8/17
  - Rokotettuja, 70-80 luvulla syntyneitä aikuisia
  - Lapset eivät sairastuneet (yksi lapsista saanut vain yhden MPR:n)
  - Todennäköisesti voimakas altistus junamatkan aikana Italiassa
  - Italiassa on ollut käynnissä iso tuhkarokkoepidemia

Joulukuu 2018, Pyhän Ristin seurakunnan messussa altistunut potilas

Tuhkarokkoihottuma ei yleensä kutise

- Lähtee liikkeelle korvan takaa, etenee kaulalle ja kasvoille, koko vartaloon
- Voi muuttua hieman violetin sävyiseksi.

Taudin alussa voi olla 1-2 vuorokauden ajan poskien limakavoilla vaaleita täpliä. (Koplikin täplät). Ei ole nähty Pirkanmaan tapauksissa. Myös konjunktiviitti on ollut harvinainen.

Indeksitapaus ja tartunnan lähde kävivät lääkärissä useita kertoja ennen diagnoosia, epäiltiin lääkeainereaktiota. Epidemian selvittämien käynnistyi kun indeksitapauksen omalääkäri osasi epäillä tuhkarokkoa.

Tartunnalle altistui sata henkilöä messussa ja terveydenhuollon toimipisteissä parisataa. Altistuneita jäljitettiin lehdistötiedottein ja Pyhän Ristin seurakunnan tiedotteilla. Infektioyksikön 2 hygieniahoitajaa ja infektiolääkäri soittivat terveydenhuollon toimipisteissä altistuneille yhden viikonvaihteen ajan (lähes 200 puhelua)

Muutama sana diagnostiikasta

- Näytteenoton logistiikka vaatii huolellisuutta ja on yleensä sairaanhoitopiirin infektiolääkärin koordinoimaa.
- Seeruminäyte ja sylki/nielunäyte, joskus virtsanäyte lähtevät THL:een FIMLAB:n lähtevistä näytteistä. Näytteiden pitää olla ennen 11 THL:ssä ja niistä pitää aina soittaa etukäteen (Mia Kontio, THL).
- Missä näyte otetaan?
  - Mieluiten useimmiten sairastuneen kotona (lievät tapaukset). Tampereella näytteenotto onnistuu kotona, muualla?
  - Lääkärin täytyy tiettenkin ensin tutkia potilas.
  - Alipaineistetussa eristyshuoneessa sairaalassa (INFV, Acuta, lastenosasto 4)

MPR-rokotukset matkailijoilla

- Matkalle lähtevälle lapselle 6kk iästä lähtien, mutta lapsi tarvitsee silti rokotusohjelman mukaiset kaksi rokotusta lisää, jos rokotus annettu alle 11 kuukautiselle.
- Rokotusohjelmassa 12-18kk, 6 vuotta
- Aikuisten osalta menetellään esitietojen perusteella (sairastettu tauti tai rokotteen antama suoja oltava)

Onko rokotettujen tuhkarokkotapausten löytäminen tärkeää?

- THL on edelleen hyvin kiinnostunut myös rokotettujen tapauksista, vaikka he eivät levitä tautia eivätkä sairastu vakavasti → kannustaa näytteenottoon. Näytteenotosta on aina sairaanhoitopiirin ohjelmoimaa.
- Miksi?
  - Jos rokotettu sairastuu, tarkoittaa se sitä, että joku on ollut hyvin tartuttava ja voi tartuttaa muitakin.
  - Tuhkarokon esiintyvyys Suomessa kiinnostaa
  - Tuhkarokko on yleisvaarallinen tartuntatauti

